

**TA'LIM TASHKILOTLARIDA ALOHIDA YORDAMGA MUHTOJ
BOLALARNI TA'LIM OLISHINI QO'LLAB-QUVVATLASH
TEXNOLOGIYALARI**

Termiz davlat pedagogika instituti

Pedagogika kafedrası dotsenti v/b

Shaydullayeva Kamola Shapulatovna

Termiz davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi II kurs talabasi

Bobomurodova Sevinch Abdug'ani qizi

Annotatsiya.

Ushbu maqolada ta'lim tashkilotlarida alohida yordamga muhtoj bolalarning ta'lim olishini qo'llab-quvvatlash texnologiyalarining mazmuni, ahamiyati va amaliy jihatlari yoritiladi. Maqolada inkluziv ta'lim sharoitida qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik yondashuvlar, individual ta'lim dasturlari, differensial ta'lim metodlari hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'zni tahlil qilinadi. Shuningdek, psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, o'qituvchi, mutaxassis va ota-onalar hamkorligining ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Inkluziv ta'lim, alohida yordamga muhtoj bolalar, individual ta'lim dasturi, qo'llab-quvvatlash texnologiyalari, differensial yondashuv, maxsus pedagogika.

**ТЕХНОЛОГИИ ПОДДЕРЖКИ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ, НУЖДАЮЩИХСЯ В
ОСОБОЙ ПОМОЩИ, В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ**

Термезский государственный педагогический институт

и.о. доцента кафедры педагогики

Шайдуллаева Камола Шапулатовна

Термезский государственный педагогический институт

студентка II курса направления дошкольного образования

Бобомуродова Севинч Абдугани кизи

Аннотация.

В данной статье раскрываются содержание, значение и практические аспекты технологий поддержки обучения детей, нуждающихся в особой помощи, в образовательных организациях. В статье анализируются современные педагогические подходы, применяемые в условиях инклюзивного образования, индивидуальные образовательные программы, методы дифференцированного обучения, а также роль информационно-коммуникационных технологий. Кроме того, освещаются механизмы психолого-педагогической поддержки, значение сотрудничества педагогов, специалистов и родителей.

Ключевые слова: инклюзивное образование, дети, нуждающиеся в особой помощи, индивидуальная образовательная программа, технологии поддержки, дифференцированный подход, специальная педагогика.

TECHNOLOGIES FOR SUPPORTING THE EDUCATION OF CHILDREN IN NEED OF SPECIAL ASSISTANCE IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Termez State Pedagogical Institute

Acting Associate Professor of the Department of Pedagogy

Kamola Shapulatovna Shaydullayeva

Termez State Pedagogical Institute

Second-Year Student of Preschool Education

Sevinch Abdugʻani qizi Bobomurodova

Annotation

This article examines the content, significance, and practical aspects of technologies used to support the education of children with special needs in educational institutions. It analyzes modern pedagogical approaches applied in inclusive education settings, individual education programs, differentiated teaching methods, and the role of information and communication technologies. In addition, the article highlights the mechanisms of psychological and pedagogical support, as well as the importance of cooperation among teachers, specialists, and parents.

Keywords: Inclusive education, children with special needs, individual education program, support technologies, differentiated approach, special pedagogy

Alohida yordamga muhtoj bolalarni ta'lim olishini qo'llab-quvvatlash uchun texnologiyalar turli xususiyatlarga ega bo'lishi, ularni o'rganish va rivojlantirishda yordam bera olishi mumkin. Quyidagi texnologiyalar alohida yordamga muhtoj bolalarni ta'lim olishni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydiganlardir: Texnologik vositalar va dasturlar: Ushbu vositalar alohida yordamga muhtoj bolalar uchun mo'ljallangan bo'lishi kerak. Misol uchun, Braill yozish sistemasi uchun maxsus 3D-printerlar yoki boshqa maxsus qurilmalar. Ixtiyoriy dasturlar va ilova o'yinlar alohida yordamga muhtoj bolalar uchun rivojlantirilgan bo'lishi kerak. Bu dasturlar va ilovalar, o'quvchilarning o'zlashtirishlarini va ma'naviy rivojlanishlarini oshirishga yordam bera olish uchun mo'ljallangan bo'lishi mumkin.

Virtual va Augmented Reality (VR va AR): Virtual va augmented reality vositalari alohida yordamga muhtoj bolalarni ta'lim olishda ilg'or bo'lishi mumkin. VR va AR, o'quvchilarga interaktiv ta'lim olish va real dunyoda o'rganishlari uchun imkoniyat yaratadi. Virtual ekskursiyalar alohida yordamga muhtoj bolalarni qiziqishlari va ma'lumotlarini oshirish uchun foydalanishga imkoniyat yaratadi.

Sensory Integration Technologies: Sensor texnologiyalari, alohida yordamga muhtoj bolalarning tasavvurlarini, hissiyotlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu texnologiyalar, o'quvchilarning jismoniy va tuyg'ularini bir-biriga bog'lashda yordam beradi. Sensory eksperimentlar va simulyatsiyalar, alohida yordamga muhtoj bolalarning ma'lumotlarni tasvir etish va tushuntirish uchun mo'ljallangan bo'lishi kerak.

Text-to-Speech (TTS) va Speech-to-Text (STT) Texnologiyalari: Bu texnologiyalar, alohida yordamga muhtoj bolalarning o'qish va yozish jarayonlarini qulaylash uchun yordam bera olishadi. O'quvchilar uchun audiolavhalar yaratishda, ma'lumotlarni tinglash va ularni o'zgartirishlari uchun foydalanishga imkoniyat yaratadi.

Individual Ta'lim Platformalari: Alohida yordamga muhtoj bolalar uchun mo'ljallangan ta'lim platformalari, ularni o'rganish va rivojlantirishda yordam bera olish uchun maxsus modullarga ega bo'lishi kerak. Har bir o'quvchining rivojlanishini kuzatish, ta'lim rejasi va maqsadlarini individual ravishda tuzish uchun imkoniyat yaratadi.

Adaptive Learning Systems: Adaptive ta'lim tizimlari, alohida yordamga muhtoj bolalar uchun ta'lim materiallarini o'rganish darajasini o'rganish va moslashtirishda yordam

bera olish uchun mo'ljallangan bo'lishi kerak. Bu tizimlar o'quvchilar bilan individual ravishda ishlash va ularning o'rganish jarayonida yangi bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish uchun moslashtirilganlik tashkil etishga yordam bera olishi mumkin.

Bu texnologiyalar, alohida yordamga muhtoj bolalarni ta'lim olishni qo'llab-quvvatlashda va ularni qanday qilib o'rganishlari va rivojlantirishlari uchun imkoniyat yaratishda o'zlarini ko'rsatadigan yondashuvlar. Bu vositalar va texnologiyalar, o'quvchilarning ma'lumotlarni o'rganish va o'zlashtirishlarini kuzatish, ularni interaktiv ravishda ta'lim olishlari, va o'rganish jarayonida o'zlarini yanada rivojlantirishlari uchun foydalaniladi. Inklyuziv ta'limda bosqichma-bosqich qo'shish texnologiyasi, o'quvchilarning turli bosqichlardagi o'rganishlarini va rivojlanishlarini oshirish, ularning ma'lumotlarni tushuntirish va mustaqil o'rganishlarini ta'minlashda yordam bera olish uchun mo'ljallangan vosita va texnologiyalarni o'z ichiga oladi. Bu texnologiyalar, o'quvchilar bilan birebir ishlash, ularning o'rganishlari va ma'lumotlarini yanada samarali va effektiv qilish, turli sohalarda o'zlarini o'rganishlari va rivojlantirishlari uchun qo'llaniladi.

Quyidagi bosqichma-bosqich qo'shish texnologiyalari inklyuziv ta'limda yordam bera olish uchun foydalanilishi mumkin: Individual o'quvchilarning o'rganish jarayonida moslashtirilgan ta'lim materiallarini taqdim etish uchun foydalaniladi. Bu texnologiya, o'quvchilarning har biridan maxsus talab va qobiliyatlarini hisobga oladi va ularni qanday qilib eng yaxshi o'rganishlari mumkinligini aniqlaydi. Shaxsiy ta'lim platformalari, o'quvchilarning o'rganish darajasini baholash, ularning ma'lumotlarini tahlil qilish, va ularga moslashtirilgan shaxsiy dasturlarni taqdim etish uchun ishlatiladi. Ular o'quvchilarni turli sohalarda qondirish, ularga mo'ljallangan vazifalarni bajarish, va ularni rivojlantirish uchun foydalaniladi.

Interaktiv ta'lim ilovalari va dasturlari, o'quvchilar bilan birebir ishlash va ularning ma'lumotlarni oshirishda, har bir o'quvchining o'rganish darajasini hisobga oluvchi shaklga olishda yordam bera olishi mumkin. Ular o'quvchilarning o'rganishini oshirish va ularni motivatsiyalash uchun mo'ljallangan bo'lishi kerak.

O'yinlash uchun texnologiyalar, o'quvchilarning o'rganish jarayonlarini o'zgartirish, ularga ilham bering va ularni qanday qilib ko'rishlari va o'rganishlari uchun o'yinlashga olib

kelish uchun foydalaniladi. Bu texnologiyalar o'quvchilarni ta'limga qiziqishlarini oshirish va ularga motivatsiya bering uchun mo'ljallangan.

Onlayn hamkorlik vositalari, o'quvchilarning bir-biri bilan hamkorlik qilish, jamoat bilan bog'lanish, va ma'lumot almashishlari uchun foydalaniladi. Bu texnologiyalar o'quvchilarning tajribalarini almashish, ularga qanday qilib bir-biriga yordam bera olishlari uchun mo'ljallangan bo'lishi kerak. Virtual o'qish xonalari, o'quvchilarning onlayn tarzda darslarni qo'llashlari uchun foydalaniladi. Ular o'quvchilarning doimiy ravishda ta'lim olishlarini va o'zlarini rivojlantirishlarini ta'minlash uchun mo'ljallangan bo'lishi kerak.

Bu bosqichma-bosqich qo'shish texnologiyalari, o'quvchilarning turli bosqichlardagi o'rganishlarini samarali va o'zlashtirilgan qilish uchun mo'ljallangan. Bu vositalar, inklyuziv ta'limni o'rganuvchilarni turli xususiyatlari va talablari hisobida mustaqil o'rganishlarini ta'minlash va ularga yaxshi ta'lim bermoqda muhim rol o'ynaydi.

Inkyuziv ta'lim texnologiyalari, har qanday darajada ta'lim olayotgan o'quvchilar uchun ma'lumotlarni, texnologiyalarni, va resurslarni osonroq, samaraliroq va o'quvchilar uchun qulay qilishda foydalanishni maqsadga oladi. Bu texnologiyalar, o'quvchilarning har birining zarur ma'lumotlarni o'rganishiga, amaliyotlarini rivojlantirishiga va ta'lim jarayonini mustahkamroq qilishiga yordam beradi. Ular, o'quvchilarning farzandlari uchun ta'limni yanada yaxshi qilish, bilim va ko'nikmalarni o'rganishda yordam bera olish uchun ham muhimdir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari, maktab, o'rta maxsus va oliy ta'limda inkyuziv ta'lim texnologiyalarini o'rganish va amaliyotlarda qo'llash bo'yicha yondashuvlarini o'rganishadi. Bu texnologiyalar quyidagi yo'nalishlarda o'quv jarayonini rivojlantirish uchun foydalaniladi:

1. Online ta'lim platformalari: Virtual darsliklar, elektron kutubxonalar, va interaktiv dasturlar orqali o'quvchilar uchun o'quv materiallariga osonroq kirish imkoniyatini yaratadi.

2. Interaktiv ta'lim dasturlari: O'quvchilarning amaliyotlarini o'rganish uchun interaktiv o'yinlar, darsliklar, va dasturlar. Bu usullar o'quvchilarning qiziqishlarini qo'llab-quvvatlaydi.

3. Video darslar: Video darslar orqali o'quvchilar, ta'lim materiallarini o'rganishlari uchun imkoniyat yaratadi. Bu, o'quvchilar uchun o'quv materiallariga turli vaqtlarda kirish imkoniyatini beradi.

4. Moodle va Google Classroom kabi onlayn ta'lim tizimlari: Bu tizimlar o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi muloqot va ta'limni tashkillashtirish uchun interaktiv platformalarni taqdim etadi.

5. O'quv materiallarining elektronlashtirilishi: Elektron kitoblar, darsliklar, va boshqa o'quv materiallari orqali o'quvchilar yangi bilim va malakalarni o'rganishlari mumkin.

6. Ta'limning bireybaxshasini yaratish: O'quvchilarning o'zlarining yaxshi, qobiliyatlarini va qiziqirishlarini qondirish uchun individual yondashuvlarni o'rganish.

Bugungi kunda nogironligi va rivojlanishida nuqsonlari bo'lgan bolalar sifatli ta'lim olishlari va keyinchalik munosib ish topishlari uchun ularga haqiqiy inklyuziv sharoitlarni yaratish bo'yicha mamlakatimizda bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda. Inklyuziv ta'limning muhim muammolaridan biri bo'lgan alohida ta'lim ehtiyojga ega bo'lgan bolalar guruhini aniqlab, ularga sifatli ta'lim shakllarida bilim berish va salohiyatini oshirishdan iboratdir. Inklyuziv ta'limni rivojlantirishda ustuvor yo'nalishlarga ega bo'lgan tamoyillar va yo'nal

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni. T.: "Adolat", 2017 yil.

2. Mirziyoev Sh.M. Konstitutsiya – erkin va farovon hayotimiz, mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirishning mustahkam poydevori. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganini 25 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi 2017 7 dekabr. T.: "O'zbekiston", 2018.

3. R.Sh.Shomaxmudova "Maxsus va inklyuziv ta'lim" uslubiy qo'llanma

4. Banch Garri Ouen. Podderjka uchenikov s narusheniem intellekta v usloviyax obychnogo klassa: Posobie dlya uchiteley. 2-ye izd. / Per. s angl. S.Yu. Kotova. M., 2008

5. Yekjanova Ye.A., Ye.V. Reznikova. Основы интегрированного обучения: Posobie dlya vuzov. M.: Drofa, 2008
6. Mitchell Devid. Эффективные педагогические технологии специального i inklyuzivnogo obrazovaniya. M.: Perspektiva, 2011
7. UNESCO. Inclusive Education: Guidelines for Policy and Practice. Paris, 2020.
8. UNICEF. Children with Special Needs in Education Systems. New York, 2019.
9. Michael Farrell. Educating Special Children: An Introduction to Provision for Pupils with Disabilities and Disorders. London: Routledge, 2016.
10. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Raising Achievement for All Learners. Brussels, 2018.
11. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha me'yoriy hujjatlar to'plami. Toshkent, 2021.